

MŰEMLÉKI VILÁGNAP „karanténban”

A koronavírus teremtette vészhelyzetben felváltottuk a Városszépítő Egyesületünk eredeti világnapi programját egy emlékeztető és figyelemfelkeltő beszámolóval, amely felhívás az érdeklődők és az érdekeltek számára Debrecen belvárosának utcaképeit meghatározó műemlékeink és helyi védett épületeink állapotára. Egyesületünk 2018-as veszprémi városlátogató tanulmányi kirándulása felnyitotta a szemünket és úgy véltük, hogy szükségünk van itthon is bátrabb, nyíltabb hangadásra a debreceni városképek színvonalának emeléséért. A 2020-as évi programtervünk részeként figyelőszolgálatot tartunk épített városi környezetünk jellegzetes részein és fórumokon, előadásokon számolunk be tapasztalatainkról. Úgy gondoltuk, itt az alkalom – egy „karanténba zárt” műemléki világnap kényszerhelyzetében – hogy első szemlénkről rövid ismertetőt adjunk.

A Kossuth utcában kezdtem szemlémet, a közeljövőben újjászülető Csokonai Színház környékén, a Rendőrpalota melletti és vele szembenálló lakóházakkal.

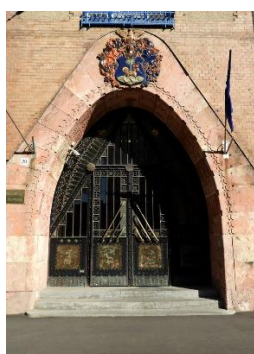
Kossuth u. 24.

A Rendőrpalota jobboldalán az Újházy Ede utca négyszintes sarokháza szecessziós keretezett virágos vakolatdíszekkel, szép tömegformálással, erkélyrácsokkal az utca egyik mutatós lakóépülete lehetne. Azonban itt-ott óriási felületen foszlik a vakolata, díszeknek kerete lepotyogóban van, melyet hamarosan a belső részek is követhetnek. Érthetetlen, hogy kimaradt a helyi védelem listájáról ez a városképileg jelentős épület. Állapotától függetlenül még időben javasoljuk helyi védelmét és természetesen homlokzati felújítását.

Kossuth u. 20.

Rendőrpalota, Borsos József legszebb belvárosi épületére is vigyáznunk kell, mert most derült ki, hogy nem műemlék (!?) csak helyi védett, ami sajnos veszélyeztető beavatkozásokra is módot adhat. Ezt elkerülendő, sürgősen javasoljuk országos műemléki védelemre, kiemelten megérdemli!

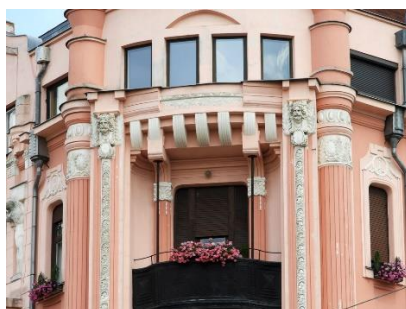
Kossuth u. 23.

Szecessziós lakóház (bevallom, régóta kedvencem), városi vonatkozásban is egyedülálló, különlegesen érdekes homlokzati arányokkal, merész attikavonalával, matyó vakolatdíszekkel és rózsaszín kőlabazatával kiérdemelte a helyi védettséget. Gellér Ferenc feltárta, hogy a Megyeháza híres építészpárosa, Bálint és Jámbor tervezte azzal egyidőben. Mindezek ellenére homlokzata aggasztó állapotban van, közel a teljes tönkremenetelhez. Utcaképből siralmas a látványa! A kapu fölötti ablak díszje teljesen eltűnt, már a csupasz téglafal látszik (párja a másik ablak fölött még megvan – rekonstruálható lenne!). Szép kőlabazata alig látható a mindent elborító otromba firkálmányoktól. A belváros közepén lehangoló hatású ez a kép nemcsak a debrecenieknek, hanem az idelátogatóknak is. Itt is hathatós beavatkozás szükséges.

Kossuth u. – Piac utcai sarok, Piac u. 22-24.

A Belváros keresztengelyében fekvő hatalmas sarokpalota, a legjelentősebb városi lakó és középületünk, Debrecen első takarékpénztára, 2005-től műemlék, a nevezetes „rózsaszín ház” (ahogyan kicsit rosszállóan nevezték el a városlakók első felújítása alkalmával kapott, az eredeti pasztell-terrakotta rózsaszínt erősebbel felváltó színe nyomán). Az üzletsor is visszakapta az eredeti díszes, bronzos burkolatát, benne hazánk egyik legszebb rézkapuzatával. A szobrászati alkotásokkal is gazdagított homlokzat ma éppen látványosan kezdi felmutatni a karbantartás hiányát. Lemosott színek, fekete „lefolysók”, potyogó vakolatok, a domborművek lepiszkolódása jelzi, hogy nem késhetünk e hangsúlyos műemlék homlokzati felújításával. A rézkapu szépsége is alig látszik (a benne lévő áruház funkció is pazarlás... a belső veszélyeiről most nem is szólva), az áruház felirata sem túl odaillő.

Szent Anna u. 7.

Szépen rajzolt homlokzatú, jó arányú emeletes klasszicista lakóház, régóta műemlék. Sajnálatosan elhanyagolt állapota miatt, kb. 15 éve, az akkori műemléki hatóság kényszerhelyreállításban részesítette, hogy – tulajdonosa elképzelésével ellentétben – megmentse ezt a 200 éves bájos épületet. De a további karbantartás teljes hiánya megtette hatását. Utcai homlokzata lepiszkolódott, itt-ott vakolatpotyogás is megindult, udvari homlokzatán teljesen átázott részek,

omló kerítés, falfirkák mindenütt. Funkciója láthatatlan – lakatlan? Jobb sorsra érdemes, jó karbantartásra és jó hasznosításra érdemes! A mellette álló ház (9. sz.) is történeti emléké, Szendrey Júlia szülei laktak ott, korábban tábla jelezte ezt, ami mára eltűnt, szerencsére maga a lakóház helyi védett.

(A történelmi emléktáblák is tűnedeznek máshonnan is, pl. a Batthyány utcából is 1-2-re felfigyeltem, de az egykori Várad kapu bronz tábláját sem találjuk már a Petőfi tér sarkán.)

A belvárosi szemlét folytatni fogjuk, mert Debrecennek nincs sok műemléke és sosem volt – más történelmi városunkkal ellentétben – védett történeti belvárosa, amely teljes területi erős védelmet jelentene, így egyes műemlékei komolyabb veszélyeknek vannak kitéve, tehát állandó figyelmet kell rájuk fordítanunk. Hiányzik egy ún. cívisnegyed területi védelme is! Nagyon fontos a sok helyi egyedi és területi védelem, amely itt jól kiegészítheti a műemlékvédelmet. Mindezek jókarban tartásával az egész belváros fölragyoghatna és megmutathatná Debrecen igazi arcát, a nevezetes református emlékek mellett világi arcát is, a belvárosi paloták, a kereskedőházak, a bíróságok, a cívisnegyed utcácskái, egy jellegzetes cívisház (belsővel), a mesterségek színterei városképi vonatkozásban is színvonalas bemutatásával.

Bízunk abban, hogy a figyelemfelkeltés segíteni fogja olyan támogatási lehetőségek ill. pályázatok születését, amelyekhez homlokzatfelújítások is hozzárendelhetők a városkép színvonalának emelése érdekében. A Zenedére sokáig vártunk, de megszületett és milyen szép lett, a város lakók örömeire!

A Műemléki Világnap most ugyan „karanténba” kényszerült, de a jól védett épületeinkkel remélhetőleg még sokáig fogunk találkozni!

Debrecen, 2020. 04. 14.

Pataky Emőke

Debreceni Városvédő és Szépítő Egyesület